

INSTITUT
PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

Afrika a EU:

Tradiční partnerství čelí novým výzvám

POLICY PAPER / LISTOPAD 2018

VOJTĚCH ŠMOLÍK
MATEJ BIDOVSÝ

WWW.POLITIKASPOLECNOST.CZ

OFFICE@POLITIKASPOLECNOST.CZ

Afrika a EU:

Tradiční partnerství čelí novým výzvám

Policy Paper – Vojtěch Šmolík a Matej Bidovský, listopad 2018

Novodobé euro-africké vztahy mají specifickou podobu od podpisu Dohody z Yaoundé z 60. let minulého století. Evropská podpora rozvoje, zemědělství a infrastruktury se staly dlouhodobými cíli na africkém kontinentu, které byly postupně rozšířeny a modifikovány dalšími strategickými dokumenty. Od roku 2000 je partnerství Afriky (resp. zemí Afriky, Karibiku a Pacifiku – AKP) a EU zahrnováno Dohodou z Cotonou. Její pokračování po roce 2020 bude i nadále upravovat především způsoby boje s chudobou, podporu udržitelného hospodářského rozvoje a zapojení rozvojových ekonomik do světového obchodu, kulturní a sociální rozvoj a dobré vládnutí¹.

Současné globální trendy nicméně přinášejí i nové výzvy, které bude muset nová dohoda zohlednit: mezinárodní migraci, klimatické změny či propojování rozvojové spolupráce s novými nástroji (např. byznysem). Přitom je třeba vzít v potaz existenci nových globálních strategií udržitelného rozvoje a řešení dopadů klimatických změn: Agendy 2030² a Pařížské klimatické dohody (2015). I z těchto důvodů se EU rozhodla spolupráci zefektivnit rozdělením do tří regionálních bloků namísto celistvé dohody EU-AKP. K tomu slouží mj. zasedání na ministerské úrovni či na úrovni komisí a pravidelné summity lídrů Africké unie (AU) a EU.

Zatím poslední summit proběhl na konci roku 2017 a zástupci obou regionů na něm definovali společné priority partnerství Afriky a EU:

- Budování ekonomických příležitostí pro mladou populaci,
- posilování míru a bezpečnosti,
- řešení otázek mobility a migrace a spolupráce v oblasti správy věcí veřejných (Evropská rada, Rada EU 2017).

Jakým dalším výzvám Afrika čelí a kterým směrem by tedy měla EU upřít svoji pozornost?

Afrika na prahu Evropy Migrace z afrických států do Evropy

Zástupci států Afriky a EU diskutují téma migrace prostřednictvím Euro-africké konference o migraci a rozvoji již od roku 2006. V posledních letech věnují zvýšenou pozornost především otázkám ilegální migrace, pašeráctví, hledání způsobu k posílení legálních cest migrace, a především řešení základní příčiny toho, proč lidé opouštějí své domovy. Na dalších jednáních později znovu zdůraznili, že společné úsilí je třeba zaměřit na nízkou úroveň rozvoje států, z nichž migranti odcházejí. Výsledkem bylo mj. rozšíření oblastí vzájemné spolupráce o migraci v rámci Společné strategie EU-Afrika z roku 2007 (Adepoju 2008, 10, European Commission 2018). Uprchlíká krize

cílů od vymýcení chudoby ve všech jejích formách až po oživení globálního partnerství pro udržitelný rozvoj. Česká republika Agendu 2030 implementuje skrze Strategický rámec udržitelného rozvoje Česká republika 2030 a jeho implementační plán.

¹ Odpovědné, inkluzivní a transparentní řízení státu, dodržování zásad právního státu včetně lidských práv a svobod.

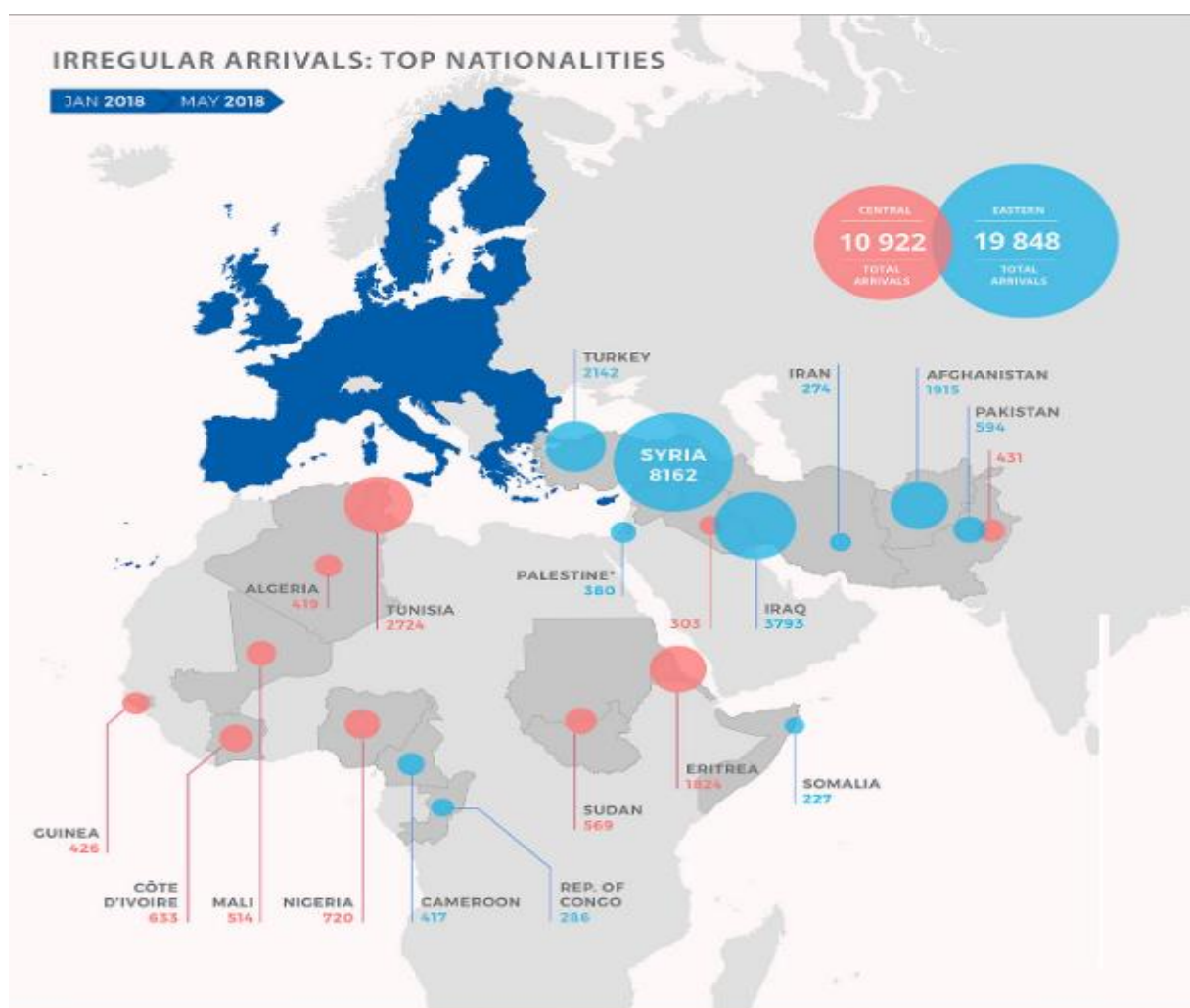
² Agenda 2030 je globálním programem OSN na podporu udržitelného rozvoje ve světě v období 2015-2030. Obsahuje 17 specifických

si nicméně vyžádala nová opatření. Od jejího počátku v roce 2015 přišlo do Evropy z Blízkého Východu a Afriky téměř 1,5 milionu migrantů (UNHCR 2018). Více než 15 tisíc (IOM 2018) jich přitom zemřelo při pokusech překročit Středozemní moře a vstoupit na evropskou půdu. Tyto procesy jasně ukázaly na nutnost nové společné akce. Za účelem efektivní kontroly hranic, potírání ilegální

migrace, řešení situace ve třetích (tranzitních) zemích a řešení obecných příčin migrace vzniklo několik dohod a strategií (Evropský plán pro migraci, Valettský akční plán, Migrační partnerský rámec se třetími zeměmi, Maltská deklarace, Marakéšská deklarace) a došlo k založení zvláštních mechanismů (Nouzový svěřenský fond EU pro Afriku) (CONCORD 2018, 11-12).

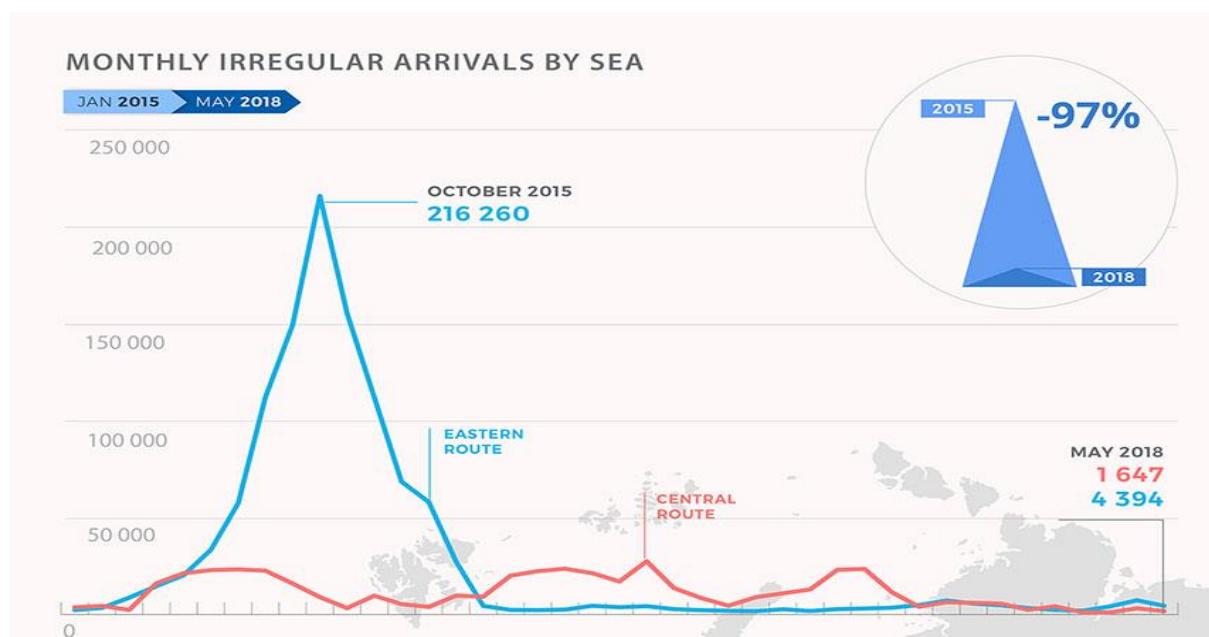
Země původu uprchlíků a migrantů v subsaharské Africe

Infografika 1: Země původu migrantů v první polovině roku 2018

Zdroj: Frontex, 2018.

Infografika 2: Počty migrantů přicházejících do Evropy (2015-2018)

Zdroj: Frontex, 2018.

Od počátku krize byly počty migrantů přicházejících do EU ze států subsaharské Afriky nižší než počty žadatelů o azyl z Asie³ (viz Infografika č. 1). Celkový počet přicházejících migrantů se navíc od roku 2015 snížil o 97 %. V současné době však již migrace z Afriky začíná převyšovat tu z ostatních regionů (UNHCR 2018, 1-2). Afrika tak stále vyžaduje zvláštní pozornost. Migrace z tohoto regionu totiž zahrnuje nejen uprchlíky prchající před konflikty či perzekucí, ale také ekonomické migranty z chudých států, které nenabízejí dostatek studijních či pracovních příležitostí.

EU proto spustila v roce 2015 Nouzový svěřenský fond pro Afriku, který se stal stěžejním finančním nástrojem pro řešení stability a příčin neregulérní migrace a vysídlení v Africe na základě Valettského akčního plánu. Cílem svěřenského fondu je „podporovat nejvíce zranitelné a postižené

afriké země [adresováním] příčin destabilizace, vysídlení a neregulérní migrace díky podpoře ekonomických příležitostí, bezpečnosti a rozvoje,“ (CONCORD 2018, 13) čímž v sobě propojuje otázku migrace, bezpečnosti a rozvoje. I z toho důvodu jeho financování z většiny zajišťuje Evropský rozvojový fond (EDF). Realizované projekty by proto měly respektovat také zásady efektivnosti rozvoje.

Implementace projektů svěřenského fondu probíhá ve třech klíčových regionech, zahrnujících země původu migrantů, tranzitní a cílové země:

1. Sahel/oblast Čadského jezera, Africký roh a severní Afrika (European Parliament 2018, 7-8, CONCORD 2018, 13). Jejich dosavadní výsledky jsou nicméně rozporuplné.
2. V Etiopii (která je zároveň prioritní zemí zahraniční rozvojové spolupráce

³ Nejčastějšími zeměmi původu migrantů z Asie jsou Sýrie, Afghánistán, Irák, Pákistán (Eurostat 2016, 2018). Z Afriky nejvíce migrantů doposud přicházelo z Nigérie, Tuniska, Eritreji, Guinei, Somálska a Pobřeží

slonoviny (přes 10 tis. v letech 2017 a 2018 z každé země), dále pak z Alžírsko, Mali, Gambie, Senegal, Súdán, Kamerun, Libye či Demokratické republiky Kongo (Eurostat 2016, 2018).

ČR) se díky nim daří řešit rozvojové aspekty migrace a zlepšit ochranu nejvíce zranitelných osob.

3. V Libyi a Nigeru mají naopak částečně negativní dopady vzhledem k prioritám jednostranně definovaným evropskými a nikoli partnerskými zeměmi, a které mohou díky represivnímu charakteru podporovat špatné vládnutí, byznys s detencemi lidí a znemožňovat ochranu zranitelných osob.

Doporučení

Přestože je svěřenský fond pouze nouzovým nástrojem, jeho další činnost by měla více zohledňovat lidsko-právní a rozvojové aspekty, přispívat především ke zvyšování odolnosti místních komunit a ukončit podmiňování poskytování evropské pomoci na základě omezování migrace (CONCORD 2018, 10). Nouzové nástroje je zároveň nutné vnímat pouze jako doplňující k dlouhodobým řešením:

- ochraně vnějších hranic EU v souladu s dodržováním mezinárodních lidsko-právních závazků,
- podpoře dobrovolných návratů migrantů (především z Libye),
- boji proti sítím převaděčů a obchodu s lidmi,
- navracení migrantů do zemí původu na základě dohod z těmito státy,
- a především řešení hlavních příčin migrace (Evropská komise 2018), které mají strukturální charakter a dotýkají se tak primárně nízké úrovně rozvoje.

Mimo to je třeba hledat „*bezpečné a legální cesty pro uprchlíky hledající ochranu a nabídnout více příležitostí k legální*

---

⁴ Vztahy zemí AKP s EU byly doposud upraveny tzv. Dohodou z Cotonou, která měla rozvojový, hospodářský, obchodní a politický rozměr. Platnost dohody končí k roku 2020 a Evropská komise nyní na základě konzultací se členskými státy EU a zemí AKP vyjednává její pokračování, tzv. post-Cotonou.

migraci pro vysoce i nízko kvalifikované pracovníky“ (CONCORD 2018, 42).

Podobně jako u podpory mobility studentů a akademických pracovníků je ale potřeba tyto procesy omezit na dobu určitou a doplnit o smluvní závazky o návratu po ukončení studijního či pracovního pobytu, aby byly získané zkušenosti využity primárně k dalšímu rozvoji v zemi původu. Výše uvedené priority jsou přímo obsaženy v návrhu mandátu Evropské komise k vyjednávání se zeměmi AKP o uspořádání vztahů v post-Cotonou období po roce 2020⁴.

Příčiny migrace tkví v nízké úrovni rozvoje

Příčiny migrace mají obvykle hlubší socio-ekonomické nebo/a politické základy, které zároveň představují širší spektrum problémů a výzev, s nimiž se současná Afrika potýká:

- vysoká míra chudoby⁵,
- nedostatek pracovních příležitostí,
- slabá schopnost adaptace na dopady klimatických změn,
- rapidní tempo populačního růstu
- politická nestabilita,
- vnitrostátní konflikty či terorismus (Adepoju 2008, AfDB 2016).

Všechny uvedené problémy vedou k nucenému opouštění zemí původu i k ekonomické migraci za lepší hospodářskou situací a prací v cílových destinacích.

Mezinárodní společenství včetně EU tyto otázky tradičně řeší skrze globální rozvojové agendy. V roce 2015 byly na půdě OSN přijaty Cíle udržitelného rozvoje (SDGs)⁶, jejichž primárním cílem

⁵ Největší počet obyvatel z rozvojových regionů (jižní a východní Asie, subsaharská Afrika) žijících pod hranicí chudoby (1,90 USD/den) se nachází právě v subsaharské Africe (AfDB 2016).

⁶ Cíle udržitelného rozvoje jsou definovány v Agendě 2030. Členské státy EU včetně České

je vymýcení chudoby ve světě ve všech jejích podobách za dodržení principu „*leave no one behind*“ – neponechat nikoho stranou. K jejich naplňování slouží vedle dalších nástrojů především Oficiální rozvojová pomoc (ODA). OECD/DAC definuje oficiální rozvojovou pomoc jako „*vládní pomoc, jejímž cílem je podpora a zaměření na ekonomický rozvoj a blahobyt rozvojových států*“ (OECD 2018, 1), a současně z ní vyčleňuje vojenskou pomoc a podporu bezpečnostních zájmů donorů a aktivity s primárně obchodními záměry (např. podpora exportu) (OECD 2018, 1). EU vedle poskytování ODA usiluje v rozvojové spolupráci také o posílení role soukromého sektoru.

V ČR k tomuto účelu slouží program rozvojového partnerství pro soukromý sektor B2B, který českým firmám otevírá vstup na nové trhy, kde mohou svými investicemi přispět k rozvoji místních komunit.

Jak financovat rozvojovou spolupráci EU

EU vnímá udržitelný rozvoj jako jeden z klíčových politických rámců

pro rozvojovou spolupráci. V roce 2017 poskytla EU oficiální rozvojovou pomoc v celkové výši 16,5 mld. USD (Donor Tracker 2018)⁷, mezi největší příjemce patří státy subsaharské Afriky⁸ (European Commission 2018).

Přestože tak EU zůstala na pozici globálního lídra v poskytování ODA, rozpočet na ni v roce 2017 poklesl o 4 % (FoRS 2018). Celoevropský závazek v podobě 0,7 % HND se však stále nedaří naplnit. Evropská ODA navíc v posledních letech podléhá zvýšenému poměru výdajů na oblasti, které nemají rozvojový dopad na partnerské země: náklady spojené s řešením migrace v členských státech EU nebo podpora byznysu (tzv. *inflated aid*; CONCORD 2017, 6). To je přitom v přímém rozporu s mezinárodními zásadami efektivnosti rozvoje⁹, k nimž se EU jako celek hlásí (European Commission 2018).

Obavy vyvolává také navrhovaná struktura rozpočtu EU na období 2021-2027, slučující současných 12 fondů vnější spolupráce, kam patří i nástroje financování rozvojové spolupráce, do jednotného nástroje.

---

republiky na základě tohoto dokumentu vytvářejí vlastní národní strategie rozvoje, v nichž se přihlašují i ke globálním závazkům a odpovědnosti a propojenosti se světem. ČR takovou strategií disponuje od roku 2017 (Strategický rámec udržitelného rozvoje Česká republika 2030).

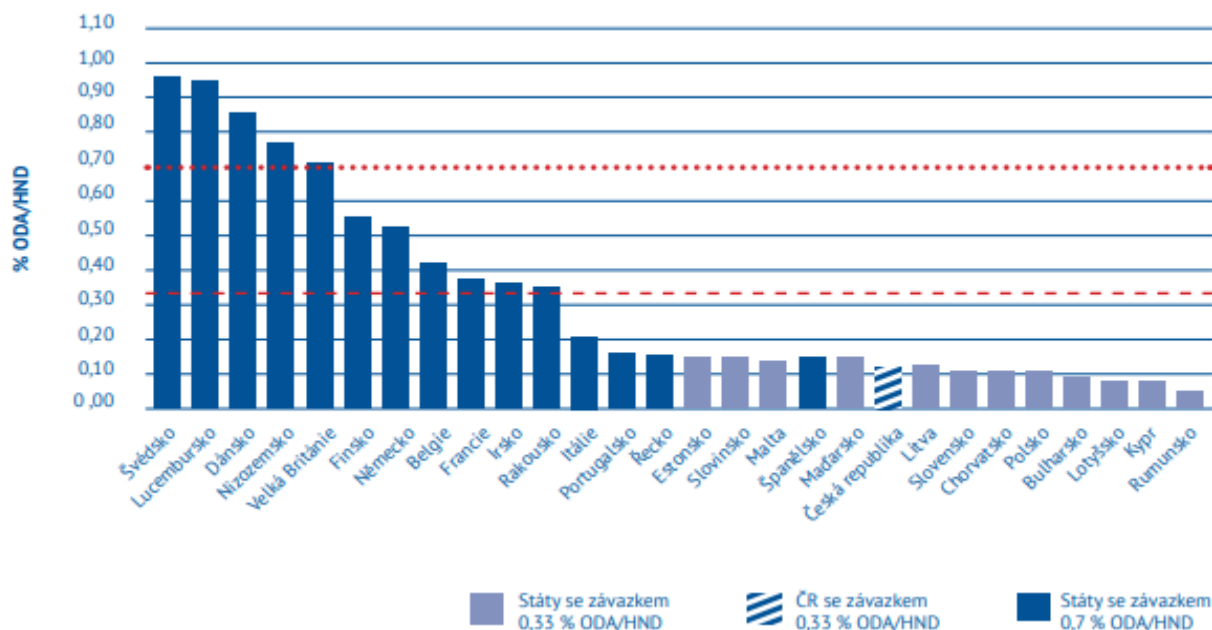
⁷ Jednotlivé členské státy poskytly v roce 2017 oficiální rozvojovou pomoc v celkové výši 75,46 mld. EUR (CONCORD 2018, 6).

⁸ V roce 2016 poskytla EU do subsaharské Afriky více než třetinu veškeré oficiální rozvojové pomoci, zbývající dvě třetiny byly

rozděleny mezi šest dalších regionů (European Commission 2018).

⁹ Efektivností rozvojové spolupráce rozumíme holistický pohled na fungování a dopady rozvojové spolupráce, v jehož centru stojí posílení postavení místních komunit a budování odolnosti v partnerských zemích. Zásady efektivnosti rozvoje jsou definovány v Pařížské deklaraci pro efektivnost rozvojové spolupráce, Akční agendě z Akkry, Busanském partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci a Globálním partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci.

Infografika 3: Objem rozvojové pomoci členských států EU v roce 2015 v poměru k HND (%)

Zdroj: FoRS, 2017.

Doporučení

Aby EU i v budoucnu zůstala jedním z globálních lídrů na poli rozvojové spolupráce, její oficiální rozvojová pomoc by měla nadále respektovat principy efektivity rozvoje a cílit na vymýcení chudoby. Spolu s členskými státy by EU měla navyšovat příspěvky na oficiální rozvojovou pomoc směrem k celoevropskému závazku ve výši 0,7 % HND v roce 2030, jasně odlišovat prostředky na oficiální rozvojovou pomoc od jiných zahraničně-politických cílů, zamezit upozadění průřezových témat externích politik EU, usilovat o dlouhodobý pohled zaměřený na konkrétní témata a oblasti¹⁰ namísto tzv. one-pot-for-all přístupu a zajistit maximální transparentnost a předvídatelnost

přerozdělování prostředků založenou na potřebách partnerských zemí (CONCORD 2018, 6)¹¹.

Zároveň je třeba odstraňovat překážky pro posílání remitencí, které tvoří 2,5 % celoafriického HDP a v globálním měřítku čtyřnásobně převyšují objem poskytnuté oficiální rozvojové pomoci¹². Regulace na jedné straně brání ilegálním aktivitám jako je praní špinavých peněz či financování teroristických skupin, na druhé straně však výrazně zvyšují náklady spojené s transferem peněz. Posílání remitencí do Afriky je tak v průměru až o jednu pětinu dražší než do jiných rozvojových regionů. Podporu je třeba směřovat do posílení soutěživosti prostředí v Africe, kde má často výhradní právo zpracovávat

¹⁰ Střednědobý přehled poskytování prostředků z nástroje pro rozvojovou spolupráci (DCI) např. ukázal, že podpora programu globálních veřejných statků a výzev (Global Public Goods and Challenges, GPGC) je významným zdrojem přidané hodnoty, kterou EU při poskytování rozvojové pomoci nabízí (CONCORD 2018, 5).

¹¹ Nejaktuálnější přehled rozvojové spolupráce EU včetně doporučení pro jednotlivé členské

státy i EU jako celek nabízí nový [report](#) konfederace evropských rozvojových a humanitárních organizací CONCORD AidWatch 2018 EU Aid: A Broken Ladder?

¹² v některých státech je to ale až 20 % (Libérie, Komory, Gambie). V Nigérii remitence tvoří větší příjem než výnosy z těžby ropy (Mertanová 2018, Kopf 2018).

remitence jedna finanční společnost, a do vývoje digitálních technologií, které umožňují migrantům snazší převod financí určených k rozvoji zemí původu (Kopf 2018).

Kterým směrem by se měla ubírat rozvojová spolupráce členských států?

S ohledem na současné trendy nastavila EU v otázce rozvojové spolupráce nový kurs. Na jedné straně jím reaguje na globální bezpečnostní výzvy, na druhé pak směřuje své externí politiky k naplňování cílů udržitelného rozvoje. Tento přístup přináší EU a jejím členským státům příležitost zůstat největším blokem donorů (Infografika 4) a vykazovat kontinuální nárůst oficiální rozvojové pomoci.

Dle průzkumu Eurobarometeru má v tomto směru EU výraznou podporu svých občanů: 9 z 10 jich považuje pomoc a spolupráci s rozvojovými státy za důležitou, tři čtvrtiny jich podporují zachování či navýšení stávajících výdajů EU na tuto oblast (Chadwick 2018). Zároveň je však evropský přístup rizikový; polovina veškeré nové pomoci (od roku 2014), byla využita uvnitř EU a nikoli za účelem rozvoje v chudých

státech (tzv. inflated aid).

EU jako celek, a především její členské státy, proto musí omezit vykazování rozvojových prostředků na řešení migrace v domácím prostředí, jako prioritu nadále vnímat odstranění chudoby primárně v nejméně rozvinutých státech a posílit závazky globálního rozvoje. Zároveň je třeba plně implementovat Evropský konsensus o rozvoji posilování vlastnictví příjemců rozvojové pomoci (včetně zapojení občanské společnosti na všech úrovních – k tomu slouží např. Globální partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci, GPEDC), zajistit udržitelnost propojení rozvojové pomoci s byznysem a tlakem na dodržování principů efektivnosti rozvoje, a účelně provázat rozvojovou spolupráci s mezinárodními závazky v oblasti ochrany životního prostředí, lidských práv, důstojné práce, genderové rovnosti a odstranění všech forem diskriminace a nerovností.

V otázce evropského rozpočtu by měly členské státy čerpat ze střednědobých přehledů finančního rámce k revizi stávajících programů, a především naplnit své závazky směřující k hranici 0,7 % HND v roce 2030.^{13, 14} (CONCORD 2017, 22)

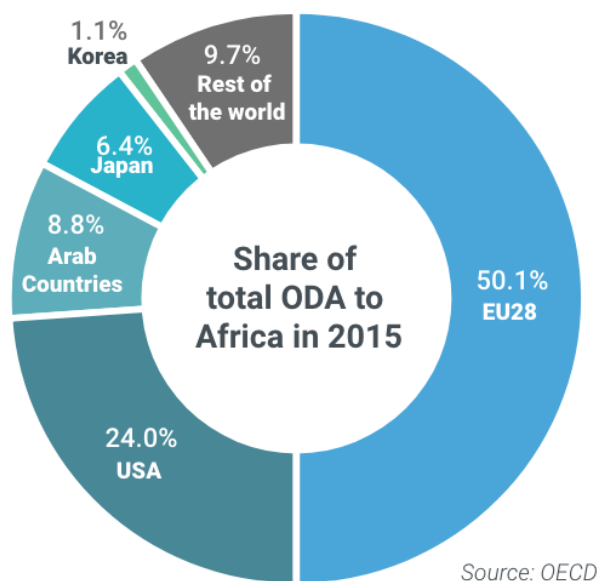
---

¹³ Závazek obsahuje i schéma rozdělení výdajů: v roce 2020 má 0,15 % HND směřovat do nejméně rozvinutých států, v roce 2025 by měl být tento závazek posílen na 0,20 % HND.

¹⁴ Závazek pro Českou republiku činí 0,33 % HND do roku 2030 (snížený závazek platí pro členské státy, které do EU vstoupily po r. 2002).

Infografika 4: Podíl celkové ODA v Africe, 2015

Zdroj: The Africa-EU Partnership, 2018.

Jak posílit zahraniční rozvojovou spolupráci ČR?

Cíle pro ČR v budoucím směřování rozvojové spolupráce spočívají ve vypracování specifického a závazného střednědobého plánu pro systematický růst podílu oficiální rozvojové pomoci na HND. Jedině tak lze dosáhnout naplnění závazku 0,33 % v roce 2030, k němuž se ČR zavázala na jednání o financování rozvoje v Etiopii v roce 2015.

Dále je třeba navyšovat podíl dvoustranné oficiální rozvojové pomoci na jejím celkovém objemu, a to především skrze programy MZV a České rozvojové agentury. V nich má ČR rozsáhlou zkušenost a může uplatnit svoji přidanou hodnotu. Zahraniční rozvojová spolupráce ČR také musí nadále zůstat nástrojem naplňování potřeb partnerských zemí, nikoli bezpečnostní či migrační politiky. Stability a prosperity lze dosáhnout právě zajištěním přístupu ke zdravotní péči, pitné vodě, vzdělání, demokratickým institucím atp. Tím zároveň utváří podmínky pro hospodářskou spolupráci a potenciál

pro české investice. K tomu potřebuje v neposlední řadě silné a funkční partnerství s ověřenými a zkušenými realizátory, mezi které patří např. české nevládní neziskové organizace.

Českou zahraniční rozvojovou spolupráci tedy není třeba zásadně měnit, vyžaduje však další zefektivňování za účelem maximalizace rozvojového přínosu pro nejchudší a nejvíce zranitelné obyvatele rozvojových států (FoRS 2017, 37-39).

Vymýcení chudoby: statistiky mohou klamat

Makroekonomická data v dlouhodobém horizontu ukazují, že je Afrika na vzestupu. Průměrný růst HDP na kontinentu činil v letech 2000-2017 4,7 %. Mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky světa se každý rok řadí několik afrických států (2016: Pobřeží slonoviny, Tanzánie a Senegal, 2017: Etiopie, Tanzánie a Džibuti) (World Economic Forum 2016, 2017).

Počet obyvatel žijících v chudobě přesto neklesá, dokonce je tomu právě naopak.

Světová banka vypočítává, že procento obyvatel Afriky žijících v chudobě se sice dlouhodobě snižuje (57 % v roce 1990; 43 % v roce 2012), rychlý růst populace¹⁵ však způsobuje, že absolutní počet chudých Afričanů roste. Zatímco v roce 1990 se odhadoval na 280 mil., v roce 2012 to bylo 330-389 mil. lidí (cca 40 % populace kontinentu) (The World Bank 2016, 1)¹⁶. Navzdory ekonomickému růstu ale stoupá také procento nezaměstnaných. Pro region s více než 60 % obyvatel pod hranicí 25 let představuje tento fenomén zcela klíčovou výzvu (Euractiv 2017, Ghana Business News 2018).

Nejnižší pokles přitom zaznamenávají tzv. křehké státy (The World Bank 2016, 1, 21). OECD přitom uvádí, že v roce 2030 by se v těchto státech mohlo nacházet až 80 % všech chudých obyvatel planety (OECD 2018, 7). Do skupiny nejvíce ohrožených patří mj. právě země původu velkého počtu migrantů: Somálsko, Súdán, Eritrea, Nigérie, Pobřeží slonoviny či Guinea (The Fund for Peace 2018, 6)¹⁷.

Obdobnou pozornost je třeba věnovat také nejchudším státům světa (least developed countries – LDCs)¹⁸. Obě kategorie se přitom do značné míry protínají; nejchudší státy jsou často zároveň ty nejvíce křehké, ohrožené nestabilitou či konflikty, a jejich obyvatelé jsou proto ti nejvíce zranitelní.

Ekonomická data však nejsou jediným ukazatelem, který o míře chudoby ve světě vypovídá. Chudoba představuje širší

problém a vyžaduje proto také širší náhled. Vedle výše příjmu je proto nezbytné sledovat také otázku přístupu k veřejným službám (zdravotní péče, vzdělávání, přístup ke zdravotně nezávadné vodě a další), důstojné práci, kvalitu životního prostředí, bezpečnosti a dalších oblastí klíčových pro kvalitní a důstojný život (FoRS 2017, 2-4).

Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI) každoročně sestavovaný Rozvojovým programem OSN (UNDP) propojuje různé segmenty životních podmínek, na jejichž základě sestavuje souhrnné hodnocení jednotlivých států¹⁹. Přestože se v posledních dvou dekádách úroveň indexu v Africe zvyšovala rychlým tempem, celý region stále patří mezi nejhůře hodnocené. 36 z celkového počtu 51 hodnocených států patřilo v roce 2016 do kategorie nízký, mezi nimi i země původu vysokého počtu migrantů: Súdán, Nigérie, Pobřeží slonoviny, Mali či Guinea (UNDP 2016 3, 18).

Zdravotnictví je úzce propojené s podmínkami pro důstojný život a ekonomický růst

Data ze sektoru zdravotnictví přitom ukazují na vzájemnou propojenost ekonomických (růst hospodářství, míra chudoby) a neekonomických faktorů (délka života, míra úmrtnosti). Jak poukazuje Světová zdravotnická organizace, investice do zdravotnických systémů mohou mít přímý vliv na hospodářství: vzroste-li díky

¹⁵ Světová zdravotnická organizace odhaduje, že k roku 2100 by v Africe mohly žít až 4 mld. obyvatel, představující v té době třetinu světové populace (WHO 2014, 5).

¹⁶ Bližší pohled na data o chudobě nabízí např. významný britský think-tank Overseas Development Institute (ODI) ve [zprávě](#) *New projections show extreme poverty is falling – but not fast enough*.

¹⁷ Fragile States Index řadí státy podle křehkosti do 11 kategorií od velice udržitelných (very sustainable) po velmi vysoký stav pohotovosti (very high alert). Ve třech nejhůře hodnocených kategoriích dominují africké státy (23 z celkového počtu 32 zemí).

¹⁸ Mezi nejméně rozvinutými státy má subsaharská Afrika většinové zastoupení (34 z celkového počtu 48 zemí).

¹⁹ Hodnocené segmenty: dlouhý a zdravý život, přístup ke vzdělání a životní standard.

takovým investicím očekávaná délka života o 10 %, míra ekonomického růstu se zvýší o 0,4 % ročně (WHO 2014). Právě v očekávané délce života Afrika stále zaostává za ostatními regiony. V roce 2016 stále dosahovala pouhých 60 let. Globální průměr však ve stejné době činil o 12 let více (WHO 2018).

Doporučení

Nepříznivé trendy lze výrazně zmírnit vhodnými investicemi: dodatečné prostředky ve výši 84-140 mld. USD mohou během pěti let pomoci navýšit zdravotnický personál o 2-3 miliony pracovníků, rozšířit počet zdravotnických zařízení až o 77 tisíc a zachránit více než 3 miliony životů (WHO 2014, 6)²⁰. Africké vlády přitom na rozvoj zdravotnictví vydávají v přepočtu na obyvatele desetkrát méně prostředků, než je světový průměr, a do velké míry tak závisí na přílivu externí pomoci (9 států z více než 40 %) (WHO 2014, 20). Podpora zdravotnického sektoru tedy pomůže nejen ochraně lidského zdraví, ale i tvorbě pracovních míst. ČR může v tomto ohledu čerpat ze zkušenosti některých firem, které v oblasti působí: společnost Linet např. dodává nemocniční lůžka do zdravotnických zařízení (Tramba 2012), čímž úspěšně propojuje ekonomický zisk s rozvojovými dopady.

Nedostatek vody: problém nejen pro lidské zdraví

Podobnou vazbu zdraví, důstojných životních podmínek a hospodářství lze sledovat v otázce přístupu k nezávadné vodě. Globálně jím nedisponuje 1 člověk z 9 a přestože se v posledních dekádách přístup

obyvatelstva k vodě v Africe zvyšuje (Infografika 5), v nejchudších venkovských oblastech je to až 9 z 9 lidí (The Water Project 2018), celkový počet obyvatel regionu bez přístupu k pitné vodě pak dosahuje 319 milionů (ve zbytku světa je to celkem 344 milionů lidí).

Oproti roku 1990 vzhledem k vysokému populačnímu růstu a nízké míře rozvoje dokonce vzrostl počet obyvatel bez přístupu k základním hygienickým zařízením (WHO 2015). V rozvojových státech obecně se pak až 80 % nemocí pojí právě se závadnou vodou (The Water Project 2018), v subsaharské Africe patří absence přístupu k nezávadné vodě a sanitaci mezi hlavní příčiny dětské úmrtnosti (The Conversation 2018). Všechny tyto faktory vedle dopadů na lidské životy zvyšují vládní náklady a snižují ekonomickou produktivitu.

Nedostatek vody obecně, výrazně posilovaný klimatickými změnami, má zásadní vliv také na zemědělskou produkci. Zemědělství v Africe zaměstnává více než polovinu populace, v některých státech²¹ až kolem čtyř pětín (The World Bank 2017, Sow 2017), až tři čtvrtiny veškerých výnosů jsou užity pro vlastní spotřebu (OSN 2014, 21, Oxfam 2015). Agrární sektor přitom zodpovídá za pouhých 25 % HDP kontinentu (OSN 2014, 8). Absence přístupu k vodě v zemědělství má proto v kombinaci s dalšími faktory zásadní dopady na rozvoj. Odhaduje se, že v Africe může 1% nárůst ve výnosech zemědělských plodin snížit počet obyvatel žijících v chudobě o 0,72 %, kvalitnější vodní

²⁰ Ještě v roce 2009 měly dvě třetiny africké populace jen minimální nebo žádný přístup ke zdravotnickým službám. Příklady dobré praxe zahrnují např. Etiopii, kde se díky zahraniční finanční pomoci podařilo vyškolenit 30 tisíc zdravotníků, kteří díky šíření vakcín proti tetanu a osvětovým aktivitám pomohli zvýšit počet očkovaných z 69 % v roce 2005

na 86 % v roce 2010. Ve Rwandě se podařilo pomoci renovovat 100 zdravotnických zařízení, jejichž chod přispěl ke snížení dětské úmrtnosti o 50 % během pěti let (WHO 2014, 25, 89).

²¹ Burundi, Burkina Faso, Čad, Etiopie, Madagaskar, Mosambik, Rwanda, Tanzanie (Sow 2017).

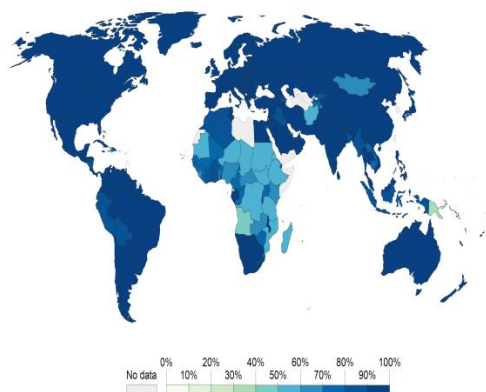
infrastruktura může přinést 5 % HDP navíc (Rutten 2017). Dostupná data urgentnost řešení jednoznačně prokazují: při zachování současného tempa oteplování planety se může v roce 2020 jen v Africe ocitnout bez vody na čtvrt miliardy

obyvatel, zemědělská produkce regionu se pak může do roku 2050 propadnout až o čtvrtinu (Institute of Development Studies, Stamp Out Poverty, 2011, Vidal 2013).

Infografika 5: Přístup k pitné vodě (2015):

Share of the population with access to improved drinking water, 2015

An improved drinking water source includes piped water on premises (piped household water connection located inside the user's dwelling, plot or yard), and other improved drinking water sources (public taps or standpipes, tube wells or boreholes, protected dug wells, protected springs, and rainwater collection).

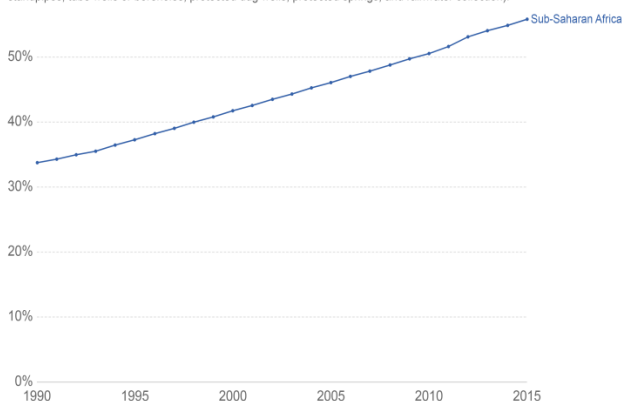

Source: World Bank – WDI

OurWorldInData.org/water-access-resources-sanitation/ • CC BY-SA

Share of rural population with access to improved water sources

Access to an improved water source, rural, refers to the percentage of the rural population using an improved drinking water source. The improved drinking water source includes piped water on premises (piped household water connection located inside the user's dwelling, plot or yard), and other improved drinking water sources (public taps or standpipes, tube wells or boreholes, protected dug wells, protected springs, and rainwater collection).

Source: World Bank – WDI

OurWorldInData.org/water-access-resources-sanitation/ • CC BY-SA

Zdroj: Ritchie a Roser, nedatováno.

Doporučení (nejen) pro české subjekty

Investice do budování studní a vodních pump mohou v Africe pomoci čerpat obrovské zásoby vody, kterými kontinent disponuje, ale nemá dostatek prostředků a know-how k jejich získávání. V této oblasti disponují rozsáhlou zkušeností české firmy působící již několik let mj. v Etiopii, kde úspěšně propojují obchodní aktivity s rozvojovými dopady: „Třeba firmy Aquatest, GEOTest či Ircon se v Etiopii již několik let věnují nejen hydrogeologickému průzkumu, ale i samotnému budování vodní infrastruktury. Postupným zlepšováním správy vodních zdrojů v zóně Sidama zkvalitňují život místních obyvatel a zároveň posilují ekonomický rozvoj celého regionu.“ (BusinessInfo.cz 2016). Etiopie je přitom zároveň prioritní zemí české zahraniční rozvojové spolupráce. Podobný potenciál vykazuje např. Jižní

Afrika, kde se příležitosti pro české firmy v souvislosti s dlouhodobým suchem otevírají v oblasti čištění či recyklace vody (MZV ČR 2018).

Klíč k udržitelnému rozvoji: modernizace agrárního sektoru

Agrární sektor nabízí obrovský potenciál a může řešit zásadní otázky lidského a ekonomického rozvoje v Africe. Odhaduje se, že 1 USD investic do prevence podvýživy má návratnost až 16 USD. Následky podvýživy (která je negativním důsledkem mj. právě slabého zemědělství) se přitom v Africe transformují do obrovských ekonomických ztrát (až 11 % HDP/rok) (IFPRI 2016, 1). Podfinancování zemědělství proto představuje obrovský

problém²². Příklady ze Senegalu či Sierra Leone ale ukazují pozitivní efekt např. v podobě zvýšení vládních výdajů²³.

Doporučení

Klíčovou cílovou skupinou by měli být drobní farmáři tvořící až 80 % všech obyvatel, které agrární sektor zaměstnává (African Smallholder Farmers Group 2011, 1), a to jak při mezivládní pomoci, tak v rozvojových projektech. Vedle posílení finančních závazků je potřeba pomoci rozvojovým státům integrovat tento segment společnosti do procesů tvorby politik, zajistit jeho adekvátní reprezentaci na politické úrovni za účelem posílení jeho hlasu a vlastnictví, které je fundamentální součástí mezinárodních partnerství, a podpořit jeho napojení na obchodní infrastrukturu (Africa Smallholder Farmers Group 2011).

O stupeň dále se nachází podpora udržitelných a klimaticky přívětivějších metod namísto pěstování tzv. tržních plodin určených mj. na export a budování zemědělských systémů méně závislých na hnojivech a pesticidech, k čemuž se africké státy samy zavázaly v roce 2013 v rámci boje proti hladu (OSN 2014, 7, FAO 2016). Vyšší udržitelnost může zajistit efektivnější střídání plodin, které lépe vyživuje půdu, aplikace organických metod a adaptace na lokální ekosystémy,²⁴ odklon od zemědělských praktik s degradačními

účinky (např. vypalování půdy zvyšující náchylnost k erozím) či užívání integrovaných systémů ochrany před škůdci či ochrana lesních porostů, které brání degradaci půdy.

Modernizace a rozvoj agrárního sektoru dále vyžadují podporu tvorby vhodných a decentralizovaných politik, podporu přístupu k půdě, budování místních kapacit, přenosu know-how, podpory budování systémů včasného varování, renovací a budování vodních potrubí, výstavby nových vrtů a studní a další infrastruktury ke skladování dešťové vody, získávání vody podzemní a zavlažování či hydroenergetiky (Dovi 2007, The Conversation 2016, Rutten 2017, NAI 2018). Zabráni se tak dlouhodobému poklesu zemědělské produkce (až 22 % v roce 2050, u klíčových plodin už o 20 let dříve), zvýší se poměr využívání dostupných zdrojů sladké vody (např. Ghana donedávna využívala pouze 2 % zásob povrchové a podzemní vody, celoafrický průměr byl ještě před 10 lety jen 4 %), a klesne počet obyvatel, kterým hrozí i díky klimatickým změnám stále menší přístup k vodě (16-32 % populace v roce 2025) (Dovi 2007, Climate & Development Knowledge Network 2014, 10, OSN 2014, 6, Rutten 2017).

Modernizace také zvýší kapacitu sektoru zaměstnat 17 milionů mladých lidí, kteří

---

²² Zatímco výše rozvojové pomoci Afriky stoupla od 80. let do současnosti o 250 %, alokace prostředků na zemědělství se o polovinu snížila. Africké vlády navíc vydávají na sektor v průměru jen 5-10 % státních rozpočtů a doposud tak zaostávají za plněním závazku ve výši 10 % vládních výdajů do zemědělství z roku 2003 (Deklarace z Maputa o zemědělství a potravinové bezpečnosti). Ten naplňuje jen necelá pětina států (Africa Smallholder Farmers Group 2011, 4, OSN 2014, 9).

²³ V Senegalu došlo mezi lety 1990 a 2005 ke snížení podvýživy u dětí z 34 na 20 % díky navýšení rozpočtu na zemědělství. Sierra Leone díky stejnému postupu v roce 2009 mohla

vypěstovat o téměř 50 % více kukuřice, než vyžadovala domácí spotřeba (OSN 2014, 5).

²⁴ V Zambii dokázaly téměř dvě třetiny farmářů díky užívání organických zemědělských praktik zvýšit u některých plodin výnosy až o 60 %, zemědělci v Burkině Faso díky přidávání organických složek do půdy dokázali rehabilitovat rozsáhlé lány půdy a vypěstovat až o 120 tisíc tun více obilovin. Užívání přírodních metod, jako např. hnoje či včel na opylování ovocných plodin, je navíc finančně nenáročná – zapojení farmářů do projektů tohoto typu se pohybuje v řádech desítek až stovek USD na osobu (OSN 2014, 7).

každý rok vstupují na trh práce (OSN 2014, 9). Pro nedostatek investic ale z venkovských oblastí často odcházejí za prací do měst, která však nenabízí dostatek pracovních příležitostí (AGRA 2017, 9), čímž se zvyšuje míra tzv. městské chudoby.

Právě sem mohou směřovat investice např. z nové Aliance mezi Afrikou a Evropou pro udržitelné investice a zaměstnanost. Při zachování principů udržitelnosti a efektivnosti rozvoje mohou takové investice výrazně posílit mobilizaci soukromého sektoru a vytvořit až 10 mil. pracovních míst především pro mladou populaci, a stvrdit tak spolupráci s Afrikou, nikoli pouze pro Afriku (EEAS 2018, Týden.cz 2018).

Afrika potřebuje udržitelnou energii

Lépe se Africe daří v oblasti moderních technologií. Každý rok rapidně narůstá počet vlastníků mobilních telefonů, kontinent je v současnosti globálním lídrem v užívání plateb přes telefon, počet uživatelů internetu se zvyšuje ročně o jednu pětinu, 314 technologických hubů aktivně produkuje nové metody a inovace (We are social 2018, CNN 2018).

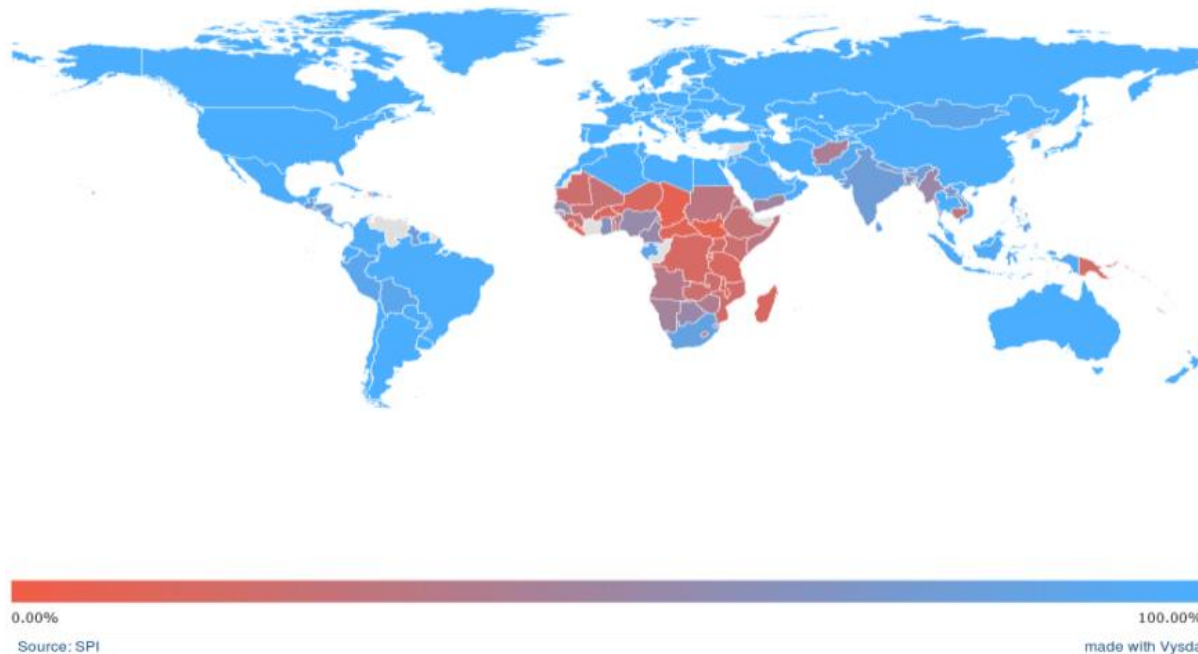
Afrika jako region přesto vydává na výzkum a inovace jen 0,5 % svého HDP²⁵ (AU, ECA, AfDB, UNDP 2017, 7). Moderní technologie a další segmenty terciéru (a dalších sektorů) navíc vyžadují zásobu elektřiny, k níž má dnes přístup pouze jeden ze tří Afričanů. Elektřina má přitom pozitivní dopad na omezování chudoby: napomáhá tvorbě pracovních příležitostí, usnadňuje studium (děti mohou doma číst i v noci), byznys a obyvatelům venkova (především ženám) rozšiřuje možnosti na nastartování drobného podnikání.

---

²⁵ Průměr v rozvinutých státech je čtyřnásobný (AU, ECA, AfDB, UNDP 2017).

Infografika 6: Přístup k elektřině (2017)

Access to electricity in 2017 by Country

Zdroj: Vysda, 2017.

Doporučení

Africká rozvojová banka považuje přístup k elektřině za jednu ze svých pěti nejvyšších priorit (Traoré, Markley a Zebdi 2017). S otevíráním afrických trhů a založením kontinentální zóny volného obchodu se proto nabízí významný prostor i pro EU v oblasti posilování místních kapacit a přenosu know-how, podporu při budování a údržbě infrastruktury a investic do obnovitelných zdrojů energie. Právě obnovitelné zdroje energie byly v posledních letech třetím investorsky nejvýznamnějším sektorem. Významný podíl na tom nese právě EU, která ve spolupráci s Africa Renewable Energy

Institute podporuje projekty v celkové hodnotě 4,8 mld. EUR s cílem zajistit přístup k čisté energii 30 mil. lidí, omezit produkci CO₂ o 11 mil. tun²⁶ a rozproutit tak obrovský potenciál kontinentu v produkci obnovitelných zdrojů energie.

EU tímto způsobem zároveň pomáhá při řešení dopadů klimatických změn (European Commission 2017). Tento přístup je potřeba zachovat a nadále rozvíjet.

²⁶ Emise oxidu uhličitého jsou nejčastěji produkovány spalováním fosilních paliv. Paradoxem je, že v přepočtu na obyvatele spaluje nejbohatší miliarda lidí na planetě více než polovinu těchto špinavých zdrojů.

Nejchudší miliarda lidí pak spaluje pouhé jedno procento. Jsou to však právě ti nejchudší, kteří jsou dopady klimatických změn zasaženi nejvíce, a patří proto mezi ty nejzranitelnější (Rosling 2018, 214).

Partnerství musí být rovnocenné:

S ohledem na současné trendy rozšiřování rozvojové spolupráce o nové nástroje nemusí být nová dohoda o uspořádání vztahů EU a zemí AKP po roce 2020 (resp. 3 regionální post-Cotonou dohody) vnímána pouze jako rámec pro poskytování klasické rozvojové pomoci. Soustředit se podstatně více na obchodně-ekonomickou spolupráci a podporu soukromého sektoru je proto logickým vyústěním těchto trendů. Zapojení zemí afrického bloku do mezinárodního obchodu však musí být rovnocenné, a to i na úrovni rozhodování²⁷.

Doporučení

EU by v tomto směru měla vycházet z principu koherence politik pro rozvoj (policy coherence for sustainable development – PCSD)²⁸ a nadále integrovat podporu udržitelného rozvoje v partnerských zemích i do jiných politik než jen rozvojové spolupráce. Přitom je potřeba zohlednit strategické priority při definování jednoho ze stěžejních cílů partnerství, kterým je vymýcení chudoby ve všech jejích formách za přispění EU podporou ekonomické spolupráce, v jejímž centru musí zůstat lidský rozvoj. Klíčové je zacílení především na nejméně rozvinuté státy a apel na větší míru zapojení rozvinutějších zemí do uskutečňování Agendy 2030.

Svou odpovědnost by v tomto ohledu měla důsledně definovat také EU, která se musí kriticky zaměřit na omezování negativních dopadů na země Afriky a jejich obyvatele

²⁷ Dvojnásobným příkladem nerovnocenného partnerství může být potenciálně negativní dopad obchodních dohod o hospodářském partnerství (economic partnership agreements – EPAs) na africkou produkci, průmysl, vnitro-africký obchod a strukturu trhů jednotlivých států.

²⁸ Princip koherence politik je v evropském právu zakotven od podpisu Lisabonské

v důsledku svého současného neudržitelného modelu výroby a spotřeby, včetně plýtvání přírodními zdroji a potravinami.

EU by měla také podporovat africké vlády v mobilizaci vlastních prostředků za účelem financování rozvoje, a to např. skrze spravedlivé nastavení daňových systémů. Prostřednictvím daňových úniků a dalších ilegálních finančních machinací totiž odtéká z rozvojových států trojnásobek globálně poskytované rozvojové pomoci ročně. Afrika tímto způsobem přichází o prostředky ve výši 33 mld. EUR každý rok (Tafirenyika 2013, Anderson 2015, AfDB 2017).

Může jít český obchod s Afrikou příkladem?

Podobně jako při realizaci celoevropské obchodní politiky s rozvojovými státy mohou postupovat i jednotlivé členské země. V ČR lze takové projekty realizovat za podpory MZV, resp. České rozvojové agentury, která v rámci programu B2B nabízí podporu českým soukromým subjektům působícím v rozvojovém světě. České firmy se mohou např. jako subdodavatelé zapojit i do trojstranných projektů v gesci mezinárodních institucí (např. Evropské komise), v nichž se otevírá spolupráce i s nevládními organizacemi. MZV by také mělo v rámci podpory ekonomické diplomacie nadále pokračovat v realizaci expertních seminářů pro české exportéry, kteří usilují o start či další expanzi podnikání na rozvojových trzích mj. právě v Africe. S těmi mohou navazovat

smlouvy, a je dále obsažen v Evropském konsenzu pro rozvoj s odkazem na globální rámec udržitelného rozvoje Agenda 2030. EU aplikaci koherence politik pro udržitelný rozvoj monitoruje skrze hodnocení dopadů jednotlivých politik (tzv. *impact assessment*) (CONCORD 2017, 1, European Commission 2018).

spolupráci mj. čeští afrikanisté, s nimiž mají české firmy pozitivní zkušenosti a jejichž kapacity je proto potřeba nadále budovat a posilovat²⁹.

České firmy přitom mohou čerpat z renomé československého průmyslu³⁰, které si v Africe ve druhé polovině 20. století vydobyl. „Ještě dnes si Afričané spojují Čechy či Čechoslováky s kvalitními průmyslovými výrobky. V roce 2000 se náš vývoz do Afriky pohyboval okolo půl procenta našeho celkového exportu, nyní je to jedno procento. To znamená nárůst ročního vývozu asi z pěti miliard Kč na 40 miliard Kč. (...) České firmy v posledních letech realizovaly řadu projektů, například obuvnický závod v Kumasi a plnírnu pitné vody v Ghaně, závod na výrobu plastových oken v Jižní Africe, pivovar v Etiopii, v současné době firmy jednájí např. o infrastrukturních projektech v Senegalu.“ (BusinessInfo.cz 2017). ČR by proto měla i nadále usilovat o zefektivňování svého zastoupení na africkém kontinentu (chod kanceláří agentury CzechTrade³¹), uzavírat další dvojstranná obchodní partnerství s jednotlivými státy (dohody o zamezení dvojímu zdanění³²), účastnit se obchodních veletrhů (např. Agritech v Zambii) a „přemýšlet, jak tam investovat. (...) Trh je to rizikový, stejně jako v jiných zemích tam firmy budou potřebovat garance. V souvislosti s migrací a bezpečností bychom si ale i my sami měli přát stabilitu, prosperitu a ekonomický růst Afriky. Pomáhat vyvážet kapacity a kompetence lidí, aby měli důvod věnovat profesionální život růstu vlastní země, je

cílem všech projektů naší rozvojové spolupráce,“ jak uvedl náměstek MZV ČR Martin Tlapa (BusinessInfo.cz 2017). Budoucnost vidí právě v úspěšném propojení rozvojové a ekonomické spolupráce, která zajistí maximální přínos pro obě strany.

Korupce, dobré vládnutí a demokracie

Světově oceňovaná kamerunská politička, aktivistka a konzultantka Kah Walla na konferenci Nordic Africa Days 2018 jednoznačně zdůraznila, že je sice možné dosahovat dílčích úspěchů v řadě oblastí, bez dobrého vládnutí však tyto úspěchy nebudou udržitelné. Dostupná data její slova potvrzují: z 50 států je pouze 12 % svobodných, pouze 8 jich pak lze považovat za demokratické (Freedom House 2018, The Economist 2018). V mnoha případech je příčinou autoritářská vláda prezidentů, kteří překračují limity svých funkčních období (Kamerun, Eritrea, Rwanda, Demokratická republika Kongo a další) či další instituce, které neumožňují zastoupení marginalizovaných skupin obyvatel. Problematickou oblastí je v tomto směru též soudnictví, často postrádající klíčový prvek nezávislosti na výkonné moci. Volby potom často slouží pouze jako prostředek legitimizace těch, kteří jsou právě u moci.

Neopominutelným problémem je též korupce, která má dopad např. na využití a redistribuci domácích i zahraničních zdrojů. Korupce je sice v Africe tradičním mechanismem, který historicky vždy sloužil

²⁹ Více o spolupráci českých afrikanistů a firem, které podnikají v Africe viz [Africký Informační portál](#).

³⁰ S odkazem na český průmysl je potřeba věnovat zvýšenou pozornost obchodu se zbraněmi, jejichž vývoz z ČR dlouhodobě roste. Více než polovina těchto vývozů totiž končí i v nedemokratických zemích či státech, kde dochází k porušování základních lidských

práv a kde existuje podezření ze zneužívání vojenského materiálu proti civilnímu obyvatelstvu. V Africe se jedná např. o Nigérii a Alžírsko (Nesehnutí 2017).

³¹ Velmi dobré zázemí poskytuje CzechTrade českým subjektům v jiném rozvojovém regionu – Latinské Americe. Více na [BusinessInfo.cz](#).

³² Dohody o zamezení dvojímu zdanění má ČR např. s Etiopií, Ghanou, Nigérií či Tuniskem.

jako způsob posilování tradičních patron-klientských vazeb. Na druhé straně však výrazně ovlivňuje fungování např. bezpečnostních složek, které často patří mezi nejvíce zkorumpované.

Doporučení

Vyšší míra občanských práv a svobod má dle dostupných dat pozitivní dopad na úroveň vládnutí. Místní občanská společnost zároveň působí jako hlídací pes, který může svoji vládu volat k odpovědnosti a zmírňovat tak propast mezi společností a politikou. Její podpora, založená na potřebách místních komunit, např. prostřednictvím budování rovnocenného partnerství, kapacit a kompetencí místních organizací občanské společnosti, je proto nezbytným krokem³³. V tomto ohledu je skutečně nezbytné aplikovat přístup zdola; historické zkušenosti jasně ukázaly, že např. podmiňování poskytování pomoci politickými reformami nepřináší dlouhodobý úspěch. Za druhé je nezbytné omezit spolupráci s autoritářskými vůdci a pomoci nastolit vnitřního dialogu na úrovni jednotlivých států. Výzkumy ukazují, že čím déle zůstávají afričtí lídři u moci, tím méně se zasazují o budování prosperujícího státu. Poskytování pomoci a podpory těm, kteří brání demokratickému rozvoji svých zemí, je v takovém konání pouze legitimizuje.

Podobně jako u vládnutí je i v otázce korupce potřeba postupovat odspodu. Transparency International (2015) uvádí, že k „*efektivní prevenci korupce v regionu je zapotřebí lépe chránit tzv. whistleblowery, zefektivnit fungování reportovacích kanálů a zvýšit povědomí společnosti o tom jak a kde lze korupční praktiky ohlásit. (...) Vlády musí vytvořit bezpečné podmínky pro občanskou*

³³ O důležitosti podpory občanské společnosti např. [IOA 2018](#), [INTRAC 2012](#), nebo [CONCORD Europe](#).

společnost a zajistit svobodu organizací, které se věnují protikorupčním aktivitám.“ Financování v této oblasti musí směřovat k posílení stávajících antikorupčních závazků, Africkou unii je třeba podpořit v podpisu AU Convention to Prevent and Combat Corruption, posílit její kapacity v oblasti monitoringu, výzkumu a školení, v jednání s jednotlivými státy podpořit vytváření mechanismů otevřeného zadávání veřejných zakázek a tvorbu veřejných registrů pro soukromé subjekty, skrze které často z Afriky odcházejí miliony nezdaněných či nelegálně vyvedených finančních prostředků (Transparency International 2015).

Významný světový ekonom Jeffrey Sachs hovoří v tomto směru jasně: „*Implikace k akci jsou jasné. Posílením občanské společnosti – skrze její práva a dlouhodobý ekonomický rozvoj – a vytvářením jasných pravidel k zajištění odpovědnosti vlád a kontroly nad politickým despotismem a korupcí. V otázce občanských práv bychom proto měli být nekompromisní. Bohatý svět by měl nabídnout regionům jako je subsaharská Afrika více ekonomické podpory na vymýcení chudoby. Samozřejmě však musíme pomoc směřovat na specifické potřeby – boj s malárií, potravinovou bezpečnost, přístup k pitné vodě a sanitaci – jejich naplněním lze korupci též vzdorovat. Zvyšováním životního standardu posílíme jak občanskou společnost, tak vládní struktury, aby bránily vládu práva.*“ (Sachs 2005 in CIPE 2005). Zároveň je potřeba posílit spolupráci s regionálními organizacemi, které tématu věnují přeshraniční pozornost, např. Africkou unii³⁴.

³⁴ Širší výčet organizací viz např. UNODC. 2018. [Anti-Corruption Links](#).

Závěrem

Specifická podoba euro-afriických vztahů dospěla postupně přes Dohodu z Yaoundé, Dohody z Lomé a Dohody z Cotonou až do nového milénia, kde musí čelit novým výzvám. Dopady klimatických změn zasahují africký kontinent více než jiné regiony a ponechávají miliony lidí na pospas suchu. Nedostatek přístupu k pitné vodě postihuje lidské zdraví, zemědělská produkce může během příštích několika let klesnout až o pětinu. Africké trhy ani přes svůj dynamický rozvoj nestačí generovat dostatečné množství pracovních příležitostí pro obyvatele venkova odcházející do měst a rostoucí mladou populaci. V důsledku těchto procesů namísto vymýcení chudoby počet lidí žijících v chudobě narůstá. Popsané faktory slouží jako push-efekt k migraci, a to jak v rámci kontinentu, tak mezinárodního prostředí. EU proto v posledních letech čelí zvýšenému náporu obyvatel subsaharské Afriky, kteří usilují o lepší život za Středozezemním mořem.

EU však zároveň jako rozvinutý a demokratický region disponuje množstvím prostředků, kterými může jako významný globální hráč přispět k řešení těchto problémů. Tato analýza odhaluje silné i slabé stránky afrického kontinentu v jednotlivých oblastech, a ukazuje potenciál pro otevření nových cest spolupráce či podporu těch stávajících. Současné trendy v tomto ohledu nabízejí dostatek prostoru k tomu, aby rozvojovou spoluprací EU i jejích členských států včetně České republiky efektivně podpořily nástroje obchodní spolupráce, stávající tematické a regionální programy byly zachovány a finanční prostředky ve formě pomoci nebo investic proudily maximálně transparentně a efektivně. Při propojování tradičních nástrojů s novými mechanismy je potřeba apelovat na to, aby se vzájemně doplňovaly a dodržovaly principy koherence politik pro udržitelný rozvoj.

Prostřednictvím formálního dialogu na nejvyšší politické úrovni, ale též zapojením občanské společnosti do procesu rozhodování o prioritách vzájemného partnerství může EU dosáhnout maximálního efektu v boji proti chudobě, rozvoji klíčových sektorů afrických ekonomik, podpory dobrého vládnutí, dodržování základních lidských práv a zároveň tak eliminovat hlavní příčiny migrace v zemích jejího původu. Jednotlivé členské státy EU mohou k těmto procesům přispět odpovědnou rozvojovou spoluprací a zahraničně-obchodními aktivitami, které budou odrážet v první řadě priority přijímajících zemí a jejich společností, a budou tak přínosem pro ty nejchudší a nejvíce zranitelné. Skutečné partnerství ostatně považuje za zcela zásadní sám předseda Evropské komise: „Afrika nepotřebuje charitu, ale opravdové a spravedlivé partnerství. A Evropa takové partnerství potřebuje stejně tak.“ (Gavas a Timis 2018).

Zdroje

- Adepoju, Aderanti. 2008. *Migration in sub-Saharan Africa*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet. Dostupné z: https://www.files.ethz.ch/isn/91432/37_Migration-in-Sub-Saharan-Africa.pdf.
- AfDB. 2016. *African Development Report 2015. Growth, Poverty and Inequality Nexus: Overcoming Barriers to Sustainable Development*. Abidjan: African Development Bank.
- AfDB. 2017. *The economic costs of illicit financial flows in Africa's extractive sector*. Dostupné z: <https://www.afdb.org/en/blogs/industrialisation-and-trade-corner/post/the-economic-costs-of-illicit-financial-flows-in-africas-extractive-sector-17190/>.
- African Smallholder Farmers Group. 2011. *Africa's smallholder farmers. Approaches that work for viable livelihoods*. Dostupné z: <http://www.asfg.org.uk/downloads/final-asfg--africas-smallholder-farmers.pdf>.
- AGRA. 2017. *Africa Agriculture Status Report 2017. The Business of Smallholder Agriculture in Sub-Saharan Africa*. Nairobi: AGRA. Dostupné z: <https://agra.org/wp-content/uploads/2017/09/Final-AASR-2017-Aug-28.pdf>.
- Anderson, Mark. 2015. *Africa losing billions from fraud and tax avoidance*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/global-development/2015/feb/02/africa-tax-avoidance-money-laundering-illicit-financial-flows>.
- AU, ECA, AfDB, UNDP. 2017. *2017 Africa Sustainable Development Report. Tracking Progress on Agenda 2063 and the Sustainable Development Goals*. Dostupné z: <https://www.uneca.org/publications/2017-africa-sustainable-development-report>.
- BusinessInfo.cz. 2016. Do rozvojových projektů v Africe se v roce 2015 zapojilo už přes 30 firem. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/do-rozvojovych-projektu-v-africe-se-v-roce-2015-zapojilo-uz-pres-30-firem-80676.html>.
- BusinessInfo.cz. 2017. Afrika je složitá, ale když firmy mají tah na branku, dokážou tam uspět. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/afrika-je-slozita-ale-kdyz-firmy-maji-tah-na-branku-dokazou-tam-uspet-93281.html>.
- Chadwick, Vince. 2018. What Europeans think about development. Dostupné z: https://www.devex.com/news/what-europeans-think-about-development-93520?mkt_tok=eyJpIjoiWIRWbU9ESTBaRFJoTmVNSisInQoiOiJ1FLZlFsV01MYXFLeEiYVTFuZzFOYjVnRDIOWlBp aURmNUtzSk1wTUZjWlZCQ2FOaWdiOEM0Y0ZlSiBqZXBCMVwvU081UFJhaXhXTFlZajVWRk94QzZNXc91eE1vdW RpdFgzWXloK2hxSIRGN0krc0dDVVZVUjZlYQlWVHdRTW1SdyJ9.
- CIPE. 2005. Solutions to Bad Governance. Dostupné z: <https://www.cipe.org/blog/2005/12/26/solutions-to-bad-governance/>.
- Climate & Development Knowledge Network. 2014. *The IPCC's Fifth Assessment Report: What's in it for Africa? Executive Summary*. Dostupné z: https://cdkn.org/wp-content/uploads/2014/04/J1731_CDKN_FifthAssesmentReport_WEB.pdf.
- CNN. 2018. *The African tech hubs fostering innovation*. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/06/19/africa/gallery/african-tech-hubs/index.html>.
- CONCORD. 2017. *Sustainable Development: The Stakes Could Not Be Higher. The Impact of EU Policies in the World. Seeing the Bigger Picture*. Brussels: CONCORD Europe.
- CONCORD. 2017. *CONCORD AidWatch 2017. EU Aid Uncovered: How to Reach the Target on Time*. Brusel: CONCORD Europe.
- CONCORD. 2018a. *Partnerství nebo kondicionalita? Monitoring migračních kompaktů a Svěrenského fondu EU pro Afriku*. Brusel: CONCORD Europe.
- CONCORD. 2018b. „CONCORD's concerns and redlines on the European Commission proposal for a single External Instrument.“ Dostupné z: https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2018/04/MFF2021_CONCORD_reaction_SingleExternalInstrument_April2018.pdf?ac636b&ac636b.
- Campbell, John. 2018. Africa is the Fastest Urbanizing Place on the Planet. Dostupné z: <https://www.cfr.org/blog/africa-fastest-urbanizing-place->

[planet?mkt_tok=eyJpIjoiT1dReVpEWTJZamhqWmpNNClInQiOiJQS1RQM0I4RGMxMXZNVVUxQ0d1TVpQTStRT Ct2STd2dkRiMmdQeVwvSWNqUVE4Y1lCYVZOT0dUWkVzcEtIk3I4VWhJd0VVVWVzdHeUFIZ1wvcGd6YjZVZ0ozdVVn SW10Q1NKQm1cLzhDNnpGQlZFOHZOZlpyZWRRRGY3Y09vb0N0K3BSTCJ9](http://planet.mkt_tok=eyJpIjoiT1dReVpEWTJZamhqWmpNNClInQiOiJQS1RQM0I4RGMxMXZNVVUxQ0d1TVpQTStRT Ct2STd2dkRiMmdQeVwvSWNqUVE4Y1lCYVZOT0dUWkVzcEtIk3I4VWhJd0VVVWVzdHeUFIZ1wvcGd6YjZVZ0ozdVVn SW10Q1NKQm1cLzhDNnpGQlZFOHZOZlpyZWRRRGY3Y09vb0N0K3BSTCJ9).

Center for Global Development. 2018. The Commitment to Development Index 2018. Dostupné z: <https://www.cgdev.org/commitment-development-index-2018#CDI>.

Dahir, Abdi Latif. 2018. *Mobile money is the key to growing Africa's banking sector*. Dostupné z: <https://qz.com/africa/1243637/mobile-money-is-key-to-growing-banks-in-africa/>.

Donor Tracker. 2018. „EU Donor Profile.“ Dostupné z: <https://donortracker.org/country/eu>.

Dovi, Efam. 2007. *Bringing Water to Africa's Poor*. Dostupné z: <https://www.un.org/africarenewal/magazine/october-2007/bringing-water-africa%E2%80%99s-poor>.

EEAS. 2018. A new Africa-Europe Alliance that brings the partnership to the next level. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/50509/new-africa-europe-alliance-brings-partnership-next-level_hr.

Euractiv. 2017. V Abidjane sa začal summit Únie a Afriky, pricestuje vyše 80 lídrov. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/rozvojova-politika/news/v-abidjane-sa-zacal-summit-unie-afriky-pricestuje-vyse-80-lidrov/>.

European Commission. 2017. *Europe strongly advancing renewable energies in Africa*. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release-IP-17-442_en.htm.

European Commission. 2018a. *Joint Africa-EU Strategy*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/europeaid/regions/africa/continental-cooperation/joint-africa-eu-strategy_en.

European Commission. 2018b. „EU Aid Overview.“ Dostupné z: <https://euaidexplorer.ec.europa.eu/AidOverview.do>.

European Commission. 2018c. „Aid and Development Effectiveness.“ Dostupné z: https://ec.europa.eu/europeaid/tags/aid-and-development-effectiveness_en.

European Commission. 2018. *Policy Coherence for Development*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/europeaid/policies/policy-coherence-development_en.

European Parliament. 2018. Migration and Asylum: a challenge for Europe. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2017/600414/IPOL_PERI\(2017\)600414_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2017/600414/IPOL_PERI(2017)600414_EN.pdf).

Eurostat. 2016. *Asylum applicants 2016*. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/asylum2016>.

Eurostat. 2018. *Asylum quarterly report*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_quarterly_report#Where_do_asylum_applicants_come_from.3F.

Evropská komise. 2018. *Evropský program pro migraci: situace je stále nestabilní a nelze polevit*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/news/180516_Migrace_cs.

Evropská rada, Rada EU. 2017. Pátý summit Africká unie – EU, 29. a 30. listopadu 2017. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2017/11/29-30/>.

FAO. 2016. *Africa's commitment to end hunger by 2025*. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-i6485e.pdf>.

Farm Africa. 2018. Working with women. Dostupné z: <https://www.farmafrica.org/what-we-do-1/women-in-the-field>.

FoRS. 2017. *AidWatch 2017. Česká zahraniční rozvojová spolupráce a humanitární pomoc: S jakou vizí je dále rozvíjet?* Praha: FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci.

FoRS. 2018. Rozpočet na rozvojovou pomoc Evropské unie klesá, zatímco chudoba ve světě přetrvává a krize přibývají. Dostupné z: http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2012/08/TZ-FoRS_Aidawcth2018_final_17.10.2018.pdf.

Gavas, Mikaela, Timmis, Hannah. 2018. The EU Alliance with Africa: Is It Old Wine in New Bottles? Dostupné z: https://www.cgdev.org/blog/eu-alliance-africa-it-old-wine-new-bottles?mkt_tok=eyJpIjoiTWpneFlqbGtNV1JrTkRjNSIsInQiOiJpZkZk5TE1mRWxnaVFLSjVlIjNMRkxYc0FFSzk4czNYWGZiMWYxcDdlc1AyaDd5TlgrWTFuNjVzdjd2QnV1cHQ3ZHhFhQm53Zm1RQ2NpM2IxSHRhQ3R1amdxbFBNU29zTihPWI3ZGdlc2ZcLzVUUt5cVNIWFJZVHJ3WFZWdE9LYkUifQ%3D%3D.

Ghana Business News. 2018. Youth unemployment in Africa is more serious than climate change in Ghana. Dostupné z: <https://www.ghanabusinessnews.com/2018/04/05/youth-unemployment-in-africa-is->

[more-serious-than-climate-change-announces/](#).

IFPRI. 2016. Global Nutrition Report 2016: From Promise to Impact: Ending Malnutrition by 2030: Summary. Dostupné z: <http://www.ifpri.org/publication/global-nutrition-report-2016-promise-impact-ending-malnutrition-2030-summary>.

Institute of Development Studies, Stamp Out Poverty, 2011. Climate finance: a tool-kit for assessing climate mitigation and adaptation funding mechanisms. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/climate_finance_and_the_financial_transaction_tax.pdf.

IOM. 2018. „6,000 Migrant Deaths Recorded in 2017, ‘Only a Fraction of the Real Number’ Worldwide: GMDAC.“ Dostupné z: <https://www.iom.int/news/6000-migrant-deaths-recorded-2017-only-fraction-real-number-worldwide-gmdac>.

Kopf, Dan. 2018. Remittances to Africa cost far too much – more competition would change that. Dostupné z: <https://qz.com/africa/1272445/remittances-sending-cash-to-africa-is-most-expensive-says-world-bank/>.

Mertanová, Katarína. 2018. Rozvojová pomoc ako riešenie migrácie? Migranti svojím krajinám posielajú viac. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/rozvojova-politika/news/rozvojova-pomoc-ako-riesenie-migracie-migranti-svojim-krajinam-posielaju-viac/>.

MZV ČR. 2018. České firmy vodohospodářského sektoru se představily v Jižní Africe. Dostupné z: https://www.mzv.cz/pretoria/cz/obchod_a_ekonomika/ceske_firmy_vodohospodarskeho_sektoru_se.html.

NAI. 2018. Ten trends for Africa in 2018. Dostupné z: <http://nai.uu.se/news/articles/2017/12/22/132743/index.xml>.

Nesehnutí. 2017. Leták: České zbraně v rukou diktátorů – 2015. Dostupné z: <http://zbrane.nesehnuti.cz/index.php/letak-ceske-zbrane-v-rukou-diktatoru-2015/>.

OECD. 2018a. *States of Fragility 2018*. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/development/states-of-fragility-2018_9789264302075-en#page1.

OECD. 2018b. „What is ODA?“ Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassisteddefinitionandcoverage.htm>.

OSN. 2014. *Africa Renewal. Agriculture is Africa’s next frontier*. Dostupné z: https://www.un.org/africarenewal/sites/www.un.org.africarenewal/files/Africa_Renewal_Special_Edition_2014_en.pdf.

Oxfam. 2015. *Africa’s Smallholders Adapting to Climate Change: The need for national governments and international climate finance to support women producers*. Dostupné z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bn-african-smallholders-climate-change-141015-en.pdf.

Ritchie, Hannah, Roser, Max. Nedatováno. Water Access, Resources & Sanitation. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/water-access-resources-sanitation>.

Rosling, Hans. 2018. *Factfulness: Ten reasons we’re wrong about the world – and why things are better than you think*. London: Hodder & Stoughton Ltd.

Rutten, Marcel. 2017. *Water in Africa*. Dostupné z: <https://www.ascleiden.nl/content/webdossiers/water-africa>.

Sow, Mariama. 2017. *Figures of the week: Sub-Saharan Africa’s labor market in 2017*. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2017/01/11/figures-of-the-week-sub-saharan-africas-labor-market-in-2017/>.

Tafirenyika, Masimba. 2013. *Illicit Financial Flows from Africa: track it, stop it, get it*. Dostupné z: <https://www.un.org/africarenewal/magazine/december-2013/illicit-financial-flows-africa-track-it-stop-it-get-it>.

The Africa-EU Partnership. 2018. Financing the partnership. Dostupné z: <https://www.africa-eu-partnership.org/en/about-us/financing-partnership>.

The Conversation. 2016. *Managing water is key to adapting African agriculture to climate change*. Dostupné z: <https://theconversation.com/managing-water-is-key-to-adapting-african-agriculture-to-climate-change-68455>.

The Conversation. 2018. *How creating a water poverty map for all of Africa can help sound policies*. Dostupné z: <https://theconversation.com/how-creating-a-water-poverty-map-for-all-of-africa-can-help-sound>

[policies-87624](#).

The Fund for Peace. 2018. *2018 Fragile States Index*. Dostupné z: <http://fundforpeace.org/fsi/2018/04/24/fragile-states-index-2018-annual-report/>.

The Water Project. 2018. *Why Water?* Dostupné z: <https://thewaterproject.org/why-water/water-crisis>.

The World Bank. 2016. *Poverty in a Rising Africa*. Washington D.C.: IBRD, WB.

The World Bank. 2017. *Employment in agriculture (% of total employment) (modeled ILO estimate)*. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS>.

The World Bank. 2018. <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2018/04/19/financial-inclusion-on-the-rise-but-gaps-remain-global-findex-database-shows>.

Tramba, David. 2012. České podniky objevují Afriku. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1185-ceske-podniky-objevuji-afriku.htm>.

Transparency International. 2015. Corruption in Africa: 75 million people pay bribes. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_in_africa_75_million_people_pay_bribes.

Traoré, Markley a Zebdi. 2017. *Electricity for all in Africa: Possible?* Dostupné z: <https://oecd-development-matters.org/2017/08/02/electricity-for-all-in-africa-possible/>.

Týden.cz. 2018. Soukromé investice v Africe? Unie je chce výrazně podpořit. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/soukrome-investice-v-africe-unie-je-chce-vyrazne-podporit_495964.html?hideTab=kurzovni-listek.

UNDP. 2016. *Africa Human Development Report 2016. Accelerating Gender Equality and Women's Empowerment in Africa*. New York: UNDP. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/2016-africa-human-development-report.html>.

UNDP. 2016. Gender gap costs sub-Saharan Africa \$US95 billion a year: New UNDP report. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/presscenter/pressreleases/2016/08/28/les-disparit-s-entre-les-genres-co-tent-l-afrique-subsaharienne-95-milliards-de-par-an.html>.

UNHCR. 2018. *Mediterranean Situation*. Dostupné z: https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean#_ga=2.239032514.399227841.1535713010-1862635856.1534579953.

UNHCR. 2018. Refugees & migrants arrivals to Europe in 2018 (Mediterranean). Dostupné z: <https://data2.unhcr.org/es/documents/download/64891>.

Vidal, John. 2013. Climate change: how a warming world is a threat to food supplies. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2013/apr/13/climate-change-threat-food-supplies>.

Vysda. 2017. *Access to electricity in 2017 by Country*. Dostupné z: <https://vysda.com/post/access-to-electricity-in-2017-by-country/580062>

We are social. 2018. Digital in 2018: World's internet users pass the 4 billion mark. Dostupné z: <https://wearesocial.com/us/blog/2018/01/global-digital-report-2018>.

WHO. 2014. *The health of the people: What works. The African Regional Health Report 2014*. Brazzaville: WHO Regional Office for Africa. Dostupné z: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/137377/9789290232612.pdf;jsessionid=F1931FBD3C6498F88B74A9D03836D15C?sequence=4>.

WHO. 2015. *Key Facts from JMP 2015 Report*. Dostupné z: http://www.who.int/water_sanitation_health/publications/JMP-2015-keyfacts-en-rev.pdf.

WHO. 2018. Life expectancy at birth, total (years). Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>.

World Economic Forum. 2016. *World's Fastest Growing Economies*. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2016/04/worlds-fastest-growing-economies>.

World Economic Forum. 2017. *These Are the World's Fastest Growing Economies*. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2017/06/these-are-the-world-s-fastest-growing-economies-in-2017-2/>.

Worldbank. 2017. *World Development Indicators*. Dostupné z: <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators>